

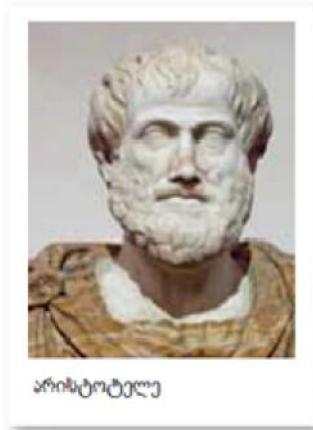
სამედიცინო ტერმინოლოგია

2015

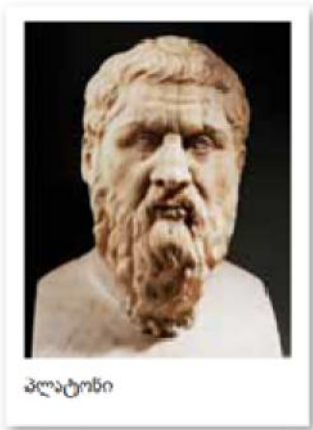

სამედიცინო ტერმინთა კლასიფიკაცია წარმოშობის მიხედვით

მედიცინა მეცნიერების ერთ-ერთი წამყვანი და უძველესი დარგია. სამედიცინო ტერმინოლოგია იქმნებოდა და ყალიბდებოდა მსოფლიო მედიცინის მრავალსაუკუნოვანი განვითარების მანძილზე. ჩვენამდე მოღწეულია ძვ. წ. VI ს. სამედიცინო ტექსტები. ჰიპოკრატეს კრებულში (მოღვაწეობდა ძვ. წ. 460-377წწ) შესულია სამედიცინო ბერძნული ტერმინები მაგ: ბრონქიტი, ეპიდემია, ჰერპესი, კომა და სხვა. არისტოტელეს (ძვ. წ. 384-322 წწ) თხზულებიდანაა ამოღებული აორტა, ტრაქეა, პანკრეასი.

არისტოტელე

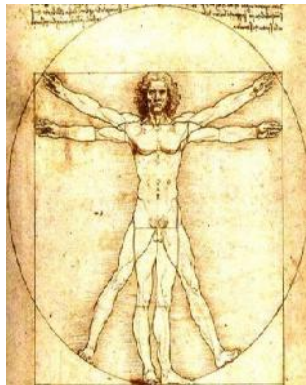
პლატონი

ჰიპოკრატე

თანდათან დაიწყო ბერძნულ ტერმინთა გალათინურება, იცვლება სიტყვათა დაბოლოებებიც. ფეოდალიზმის პერიოდში კი სახელი გაითქვა აღმოსავლურმა მედიცინამ (არაბეთი, ირანი, შუა აზია) მაგ: არაბულია -ელექსირი, ალკოჰოლი.

აღორძინების ეპოქაში (რენესანსის ეპოქა XV -XVI სს) დაიწყო სამედიცინო ტერმინოლოგიის ჩამოყალიბება.

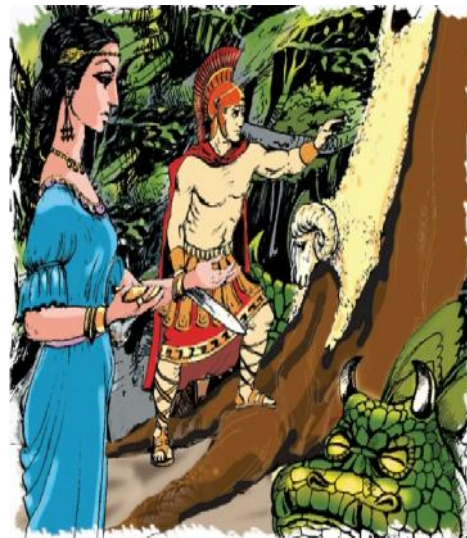
დღესაც არის ბაზისი ძველი ბერძნული და ლათინური ენები, რომლის საფუძველზე იწარმოება ახალი სამედიცინო ტერმინები.

XVIII საუკუნეში რუსეთში პეტრე პირველმა გახსნა პირველი საჰოსპიტალო სკოლა. იმ დროიდან დამკვიდრდა სიტყვები: მედიკოსი, მედიცინა, რეცეპტი, ნერვი, პაციენტი, პულსი, ამპულა, ანგინა.

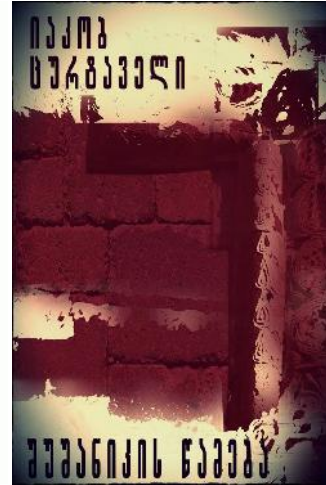

XIX საუკუნეში რუსულ სამედიცინო ლექსიკაში დამკვიდრდა ტერმინები: აბორტი, იმუნიტეტი, ინფექცია, ინფარქტი.

საქართველოში კოლხი ქალის მედვას სახელთან არის დაკავშირებული ქართული მედიცინის ისტორია.

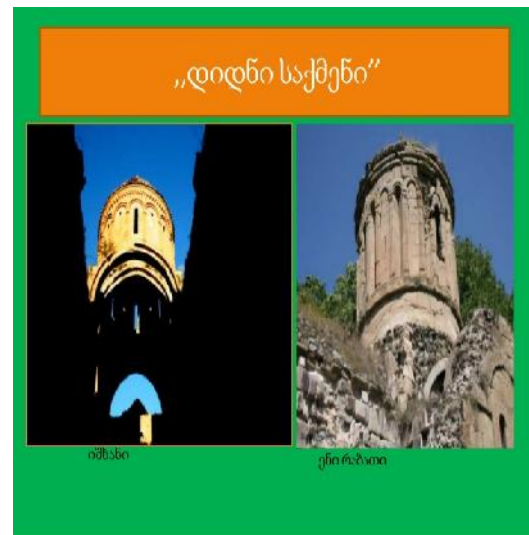
ჩვენი წინაპრები იცნობდნენ სამკურნალო მცენარეებს (ნიორი, კამის ღერო, სხვადასხვა მცენარეების ფესვები და სხვა), იყენებდნენ თევზის ქონს. იცოდნენ სამკურნალო თვისებები მინერალური წყლების. V საუკუნის ლიტერატურულ ნაწარმოებში „ შუშანიკის წამება“ გამოყენებულია სიტყვა წამალი (სალბუნი დაადო).

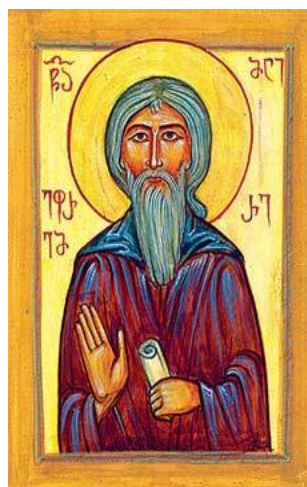
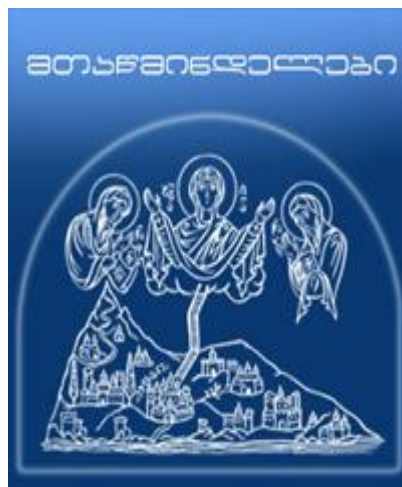
VI საუკუნეში დავით გარეჯელი, შიო მღვიმელი ლოცვა - კურთხევით ხალხს მკურნალობდნენ მინერალური სამკურნალო წყლებით .

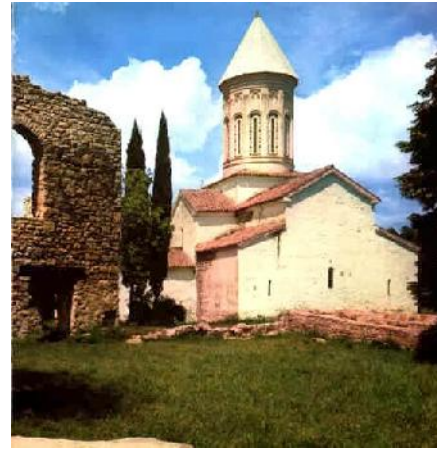
ხანძთისა და ტაო- კლარჯეთის მონასტრებში (VIII -IX სს) გრიგოლ ხანძთელი და მისი მოწაფეები ეწეოდნენ მკურნალობას. „გრიგოლ ხანძთელის ცხოვრებაში“ ნახსენებია ისეთი დაავადებები როგორცაა: ეპილეფსია, სისხლდენა, სიმსივნე, დამბლა.

განსაკუთრებით აღსანიშნავია სამედიცინო ტერმინოლოგიის განვითარება ქართველი მოაზროვნეებისა იოანე, ექვთიმე და გიორგი მთაწმინდელი (X-XI სს), ევრემ მცირე (XI ს), იოანე პეტრიწი (XI-XIII სს).

გელათისა და იყალთოს აკადემიებში ისწავლებოდა მედიცინა და იწერებოდა სპეციალური სახელმძღვანელოები.

სამედიცინო ძეგლებიდან აღსანიშნავია ქანანელის „უსწორო კარაბადინი“, ზაზა ფანასკერტელ-ციციშვილის „სამკურნალო წიგნი-კარაბადინი“.

დავით ბატონიშვილის „იადგარ დაული“.

ქართული ტერმინებია: ბნედა (გულის წასვლა), ავი ქარი (რევმატიზმი), დიდი ხველა (ყვიანახველა), ზურგის მძივი (ხერხემლის მალა), მღიერი (მუნი), ყია (ყელის ხორხი).

ზაზა ფანასკერტელის წიგნში უკვე გვხვდება წურბელა, ოყნა, კოტომები - მათი გამოყენება.

XIX საუკუნიდან დიდი ყურადღება ექცევა ქართული ტერმინების შექმნას.

სამედიცინო ტერმინოლოგიაში გამოიყოფა შემდეგი ჯგუფები წარმოშობა - წარმომავლობის მიხედვით

1. ქართული სიტყვები
2. კლასიკური ენებიდან ნასესხები (ლათინური, ბერძნული)
3. სხვა ენებიდან ნასესხები

ძველ ქართულ ლექსიკას დღეს სამედიცინო ენა ნაკლებად იყენებს. თუმცა არის ისეთი ქართული სიტყვები, რომელსაც დღესაც ვიყენებთ. ქართული სიტყვებია - მაგ: სისხლდენა, გულსრევა, ღებინება, ქოშინი, უმადობა, ხიხინი, შეშუპება და სხვა. მკურნალობის მეთოდები: აცრა, სინჯი, დათესვა, შეშხაპუნება. სამედიცინო ხელსაწყოები: კოტომები, ოყნა, ლახტი, სიცხის საზომი, წნევის საზომი. სამკურნალო საშუალებები: ნაყენი, მალამო, ფხვნილი, ხსნარი, გამხსნელი.

კლასიკური ენებიდან ნასესხები სამედიცინო ტერმინები მაგ: ბერძნულია- ანემია, აპენდიციტი, ბრონქიტი. ლათინურია- აბორტი, ადრენალინი, ამპუტაცია. ბევრია ჰიბრიდული სიტყვები (ერთი ნაწილი ბერძნულია, მეორე კი ლათინური) მაგ: ავიტამინოზი (ა-ბერძნული, ვიტამინ-ლათინური).

სხვა ენებიდან ნასესხები სამედიცინო ტერმინებია მაგ: ფრანგული წარმოშობისაა -დრენაჟი, ზონდი, შამპუნი, მასაჟი, მაკიაჟი. ინგლისური წარმოშობისაა - შოკი, ბლოკადა, დოპინგი. გერმანული- შპრიცი, კურორტი, ბორმანქანა. იტალიური- მალარია. ჰოლანდიური- სკორბუტი. არაევროპული ენებიდან არაბული- აბი, ექიმი, ალკოჰოლი.

სამედიცინო ტერმინებში გამოვყოფთ ექვს თემატურ ჯგუფს:

1. სამედიცინო დარგების, ამ დარგის მუშაკთა და სამკურნალო დაწესებულებების დასახელება

სამედიცინო დარგებია: ალერგოლოგია- მეცნიერება ალერგიული დაავადების შესახებ, დერმატოლოგია- კანის დაავადების შემსწავლელი მეცნიერება, გასტროენტეროლოგია - საჭმლის მომნელებელი სისტემის დაავადებების შესახებ, პროქტოლოგია - მსხვილი და სწორი ნაწლავის დაავადებების შესახებ, ენდოკრინოლოგია - მეცნიერება შინაგანი სეკრეციის ჯირკვლების შესახებ, თერაპია -შინაგანი დაავადების შესახებ, კარდიოლოგია - გულის დაავადებათა შემსწავლელი მეცნიერება, მამოლოგია - სარძევე ჯირკვლების დაავადებათა შესახებ, ონკოლოგია - მოძღვრება სიმსივნეთა შესახებ, პედიატრია - მეცნიერება ბავშვის დაავადების შესახებ, ანესთეზიოლოგია - გაუტკივარების შესახებ, ქირურგია - სისხლიანი და

უსისხლო ოპერაციული მკურნალობის მეთოდების შემსწავლელი დარგი, ტოქსიკოლოგია - მოძღვრება შხამებზე, უროლოგია - მეცნიერება შარდ-სასქესო გზების დაავადების შესახებ.

სამედიცინო დარგის მუშაკთა დასახელება: ალერგოლოგი, დერმატოლოგი, გასტროენტეროლოგი, პროქტოლოგი, ენდოკრინოლოგი, თერაპეტი, კარდიოლოგი, მამოლოგი, ონკოლოგი, პედიატრი, ანესთეზიოლოგი, ქირურგი და სხვა.

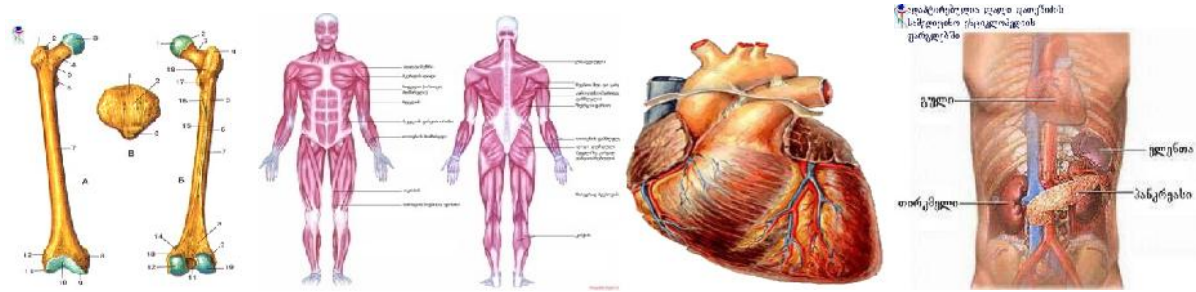
სამკურნალო დაწესებულებები:

ამბულატორია, კლინიკა, პოლიკლინიკა, საავადმყოფო (სტაციონარი), გადაუდებელი სასწრაფო სამედიცინო დახმარება, ლაბორატორია. გარდა ამისა არსებობს აგრეთვე სამშობიარო სახლი, კონსულტაციები, სამედიცინო პუნქტები, აფთიაქი.

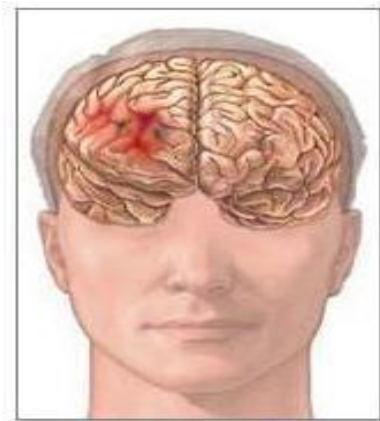
2. ორგანოთა და სხეულთა ნაწილთა დასახელება

ძვლები, კუნთები, სახსრები, საჭმლის მომნელებელი აპარატი, სასუნთქი აპარატი, მუცლის ღრუ, უსადინარო ჯირკვლები, გულის პერანგი (პერიკარდიუმი) და გული, არტერია და ვენები, ლიმფური სისტემა, ელენთა, ცენტრალური ნერვული სისტემა, პერიფერიული ნერვული სისტემა, გრძნობათა ორგანოები (მხედველობა, სმენა, ყნოსვა, გემოვნება), კანი.

3. ავადმყოფობათა და მათი კლინიკური გამოვლინების ფორმათა დასახელება

ამ ჯგუფში შედის დაავადებები და სიმპტომები მაგ: გასტროენტეროლოგია (კუჭისა და თორმეტგოჯა ნაწლავის წყლულოვანი დაავადება, გასტრიტი, პანკრეატიტი), ქირურგია (შინაგანი სისხლდენა, მწვავე აპენდიციტი, ჩაჭედილი თიაქარი), ნეიროქირურგია (ქალა-ტვინის ტრავმა, შერყევა, დაჟეჟილობა). ამ ჯგუფში შედის აგრეთვე სიმპტომები (დაავადების დამახასიათებელი ნიშნები) და სინდრომები (დაავადების დამახასიათებელი ნიშნების ანუ სიმპტომების ერთობლიობა).

ჰემატომა თავის ტვინში

4. დაავადების პროფილაქტიკის, სადიაგნოსტიკო - კვლევითი და მკურნალობის მეთოდთა დასახელება

პროფილაქტიკური მეთოდებია: აცრა, იმუნიზაცია, დეზინფექცია. სადიაგნოსტიკო - კვლევითი მეთოდებია: პალპაცია, პუნქცია, პერკუსია, აუსკულტაცია, ლაბორატორიული ანალიზი (სისხლი, შარდი, განავალი, ნახველი), კარდიოგრაფია, ცისტოსკოპია. მკურნალობის მეთოდებია: დიეტოთერაპია, ვიტამინოთერაპია, ფიზიოთერაპია, ფსიქოთერაპია, ქიმიოთერაპია.

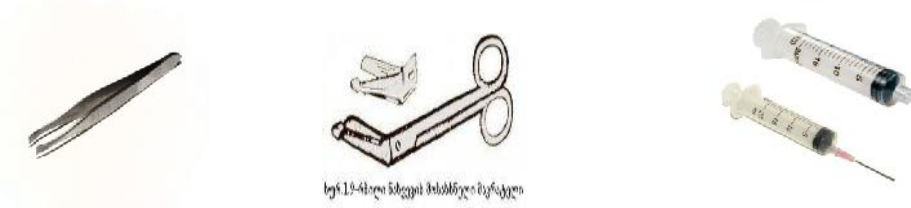
5. სამკურნალო საშუალებების დასახელება

ეს საშუალებები იყოფა ფორმის მიხედვით: მყარი (ფხვნილი, აბი, ტაბლეტი, დრაჟე), რბილი (მალამო, პასტები), თხიერი (ხსნარი, ნაყენი, სიროფი, ნახარში). მიღების ფორმის მიხედვით არის გარეგანი და შინაგანი.

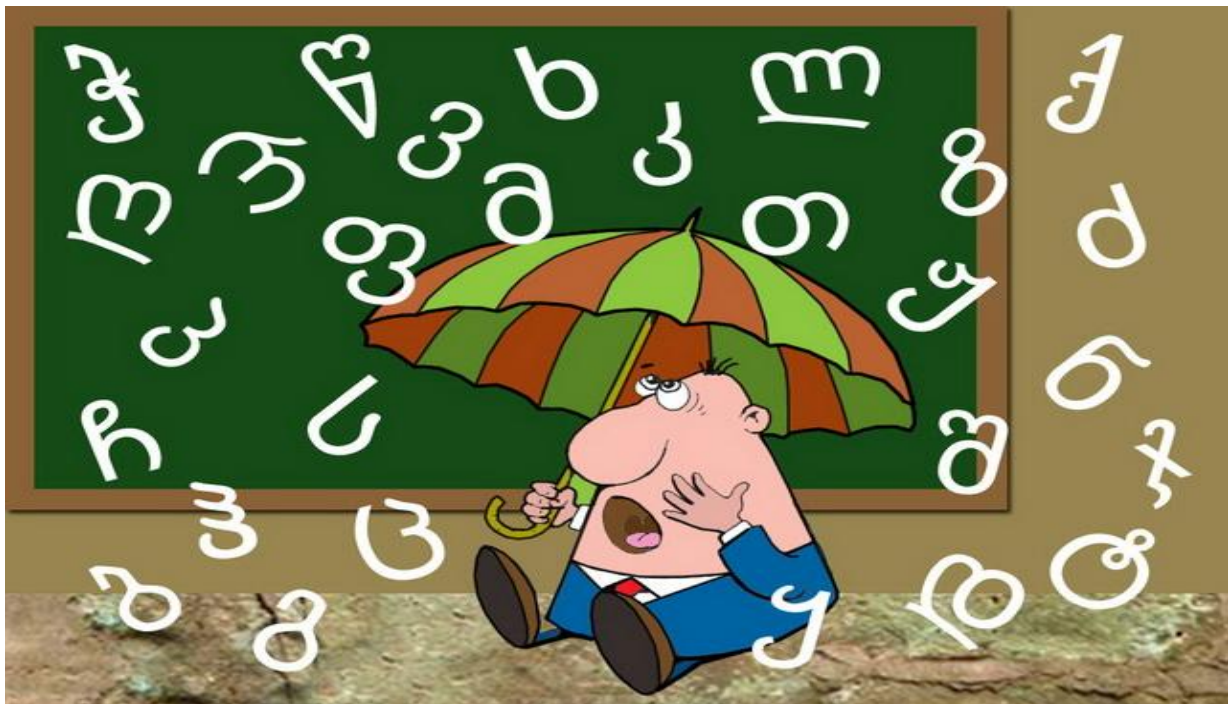
6. სამედიცინო ხელსაწყო - აპარატურის დასახელება

სკალპერი, მაკრატელი, პინცეტი, ზონდი, სისხლდენის შემაჩერებელი მომჭერი, ნემსის დამჭერი, შპრიცები და სხვა.

სამედიცინო ტერმინოლოგიის ორთოგრაფიის პრობლემები

ტერმინოლოგიის გამოყენების დროს ხშირად ქართული სალიტერატურო ენების ნორმები და ტერმინები არასწორად (შეცდომით) არის გამოყენებული.

ამის მაგალითებია; ფ - ს ნაცვლად - ჰ, თ - ს ნაცვლად- ტ, ქ -ს ნაცვლად - ხ,

ჰ - ს ნაცვლად - გ. მაგ:

ეხინოკოკი	სწორია	ექინოკოკი
ალკოგოლი		ალკოჰოლი
ტახიკარდია		ტაქიკარდია
გორმონი		ჰორმონი

ზოგჯერ ტერმინები არის შეცდომით მაგ:

ნევრული	სწორია	ნერვული
ტრამვა		ტრავმა
ტრამვირებული		ტრავმირებული
ეთიოლოგია		ეტიოლოგია
ტუბერკულოზი		ტუბერკულოზი
სიკვდილობა		სიკვდილიანობა
ლაბარატორია		ლაბორატორია

ცნობილია, რომ სამედიცინო ტერმინებში ჭარბობს კლასიკური ენებიდან ნასესხები სიტყვები, მაგრამ რუსული გავლენით ხშირად ფ, თ, ქ, ჰ -ს ნაცვლად იყენებენ ჰ, ტ, ხ, გ -ს. მაგ:

გაიმორიტი	სწორია	ჰაიმორიტი
გისტოლოგია		ჰისტოლოგია
გიპერტონია		ჰიპერტონია
გორმონი		ჰორმონი
ატროპია		ატროფია
პიზიოლოგია		ფიზიოლოგია
ანტისეფტიკა		ანტისეპტიკა
ეფიდემია		ეპიდემია
ეფითელიუმი		ეპითელიუმი
ბრონხები		ბრონქები
ეხინოკოკი		ექინოკოკი
ხოლერა		ქოლერა
ფსიხოზი		ფსიქოზი
ხირურგი		ქირურგი
რახიტი		რაქიტი
ხოლეცისტიტი		ქოლეცისტიტი
სქლერა		სკლერა

სადაც ლათინურად არის **th** ქართულად იწერება როგორც **თ**

t ----- **ტ**

მაგ:

ანესტეზია სწორია ანესთეზია

აპატია აპათია

ტრომბი თრომბი

ფსიქოპატია ფსიქოპათია

პათოლოგია პათოლოგია

ადაპტაცია ადაპტაცია

ათროპია ატროფია

ოსტეოქონდროზი ოსტეოქონდროზი

მეტასტაზი მეტასტაზი

ეთიოლოგია ეტიოლოგია

ლათინური - **C** ქართულში იკითხება ხან - **ც**, ხან - **კ** .

იქ სადაც ლაპარაკია ნერვსა და ნერვებზე იგულისხმება ლათინურად - **ნერვუს**,
ბერძნულად - **ნეურონ**, ქართულში მიღებულია - **ნევრ** .

ნერვოზი სწორია ნევროზი

ნერვოლოგია ნევროლოგია

ნერვოპათოლოგი ნევროპათოლოგი

იქ სადაც გვხვდება - **ps** უნდა იყოს ქართულში - **ფს**. მაგ:

პეპსინი სწორია პეფსინი

ეპილეპსია ეპილეფსია

პსიქოზი ფსიქოზი

cs, ks (x) უნდა იყოს ქართულში - **ქს**. მაგ:

აპენდიქსი სწორია აპენდიქსი

ინტოქსიკაცია ინტოქსიკაცია

მიქსტურა მიქსტურა

ტოქსიკური ტოქსიკური

ct, kt ქართულში უნდა იყოს - **ქტ**. მაგ: აფექტი, აქტი, ბაქტერია, ინსტიქტი, ეფექტი, ეფექტური, კონტაქტი, ინფარქტი, ტრაქტი.

სადაც ლათინურად წერია - **cc** უნდა იყოს ქართულად - **ქც** (არა **კც**) მაგ:

ვაკცინა	სწორია	ვაქცინა
ინფეცია		ინფექცია
რეაცია		რეაქცია
ინეცია		ინექცია
ფუნკცია		ფუნქცია
დეზინფეცია		დეზინფექცია

ლათინურად - **qv** იკითხება ქართულად - **კვ** (არა **ქვ**). მაგ:

ადექვატური	სწორია	ადეკვატური
ქვალიფიკაცია		კვალიფიკაცია
ტრანქვილიზატორი		ტრანკვილიზატორი

ბევრ რუსულ ტერმინებში გამოიყენება **я, е, ю, ля, лю, ея, ия**

я - ქართულად - **ია** მაგ: იატროგენია, ბრილიანტის მწვანე.

е - ქართულად - **ოი**

ля - ქართულად - **ლა** მაგ: ასიმილაცია, დისიმილაცია, ეპილაცია.

лю - ქართულად - **ლუ** მაგ: გლუკოზა, ილუზია, ჰალუცინაცია.

ея - ქართულად - **ეა** (არა **ეია**)

ия - ქართულად - **ია** (არა **იია**) მაგ: ანემია ფიქსაცია, ავტოფსია.

რუსულში არსებობს უმახვილო - **0** და იკითხება - **ა** ან საერთოდ იკარგება. ქართულში კი ის დარჩება როგორც - **ო**. მაგ: აეროზოლი, კომპრესი, კონტუზია, ლაბორატორია, ჰისტოლოგია, სოლარიუმი.

ხშირად სამედიცინო ტექსტებში გვხვდება შეცდომები მართლწერაში. ამიტომ საჭიროა ვიცოდეთ ქართულ სალიტერატურო ენაში დამკვიდრებული მართლწერის წესები (როგორ დაწეროთ: ერთად, დეფისით თუ ცალ-ცალკე).

თუ გამოიხატება ერთი ცნება არ შეიძლება დაიწეროს ნაწილებად და არ ჩაისმება მათ შორის და კავშირი იწერება ერთად მაგ: გულყრა, გულმკერდი, კვერცხუჯრედი, ხორცმეტი, სისხლდენა, სისხლძარღვი, კუჭუკანა, კანქვეშა, თირკმელზედა, ყბისქვეშა, გულისრევა, გულისცემა, ნაღველკენჭოვანი.

თუ გამოიხატება ორი ან მეტი ცნება მათ შორის იწერება დეფისი. მაგ: გულ-სისხლძარღვთა, თეძო-წელი, კუჭ-ნაწლავი, კოჭ-ქუსლი, კეფა-შუბლი, მენჯ-ბარძაყი, შარდ-სასქესო, ცხვირ-ხახა, ყბა-ყური. ექიმ-პედიატრი, ექიმ-გინეკოლოგი, ექიმ-ნევროპათოლოგი.

არსებობს ანალიტიკური ტერმინები (სადაც ორი ან სამი სიტყვაა) და იწერება ცალ-ცალკე. მაგ: გულის წასვლა, კურდღლის ტუჩი, მგლის ხახა.

სამედიცინო ტერმინთა ლექსიკური სემანტიკა და ეტიმოლოგია.

სამედიცინო ტერმინთა ძირითადი დერივაციურ-სტრუქტურული მეთოდი

ტერმინოლოგიაში არსებობს სიტყვები, რომლებიც (გააზრებული) უცვლელად გამოიყენება. თუმცა არის სიტყვები, სადაც მნიშვნელობა სხვაა, ხოლო გააზრებული სხვა. მაგ: ავტოფსია ნიშნავს (საკუთარი თვალით დანახვას) მედიცინაში კი გვამის გაკვეთას, იდიოტია ნიშნავს (საზოგადოებრიდან გარიყული ადამიანის ცხოვრებას) მედიცინაში კი ჭკუა სუსტობას, ინფექცია ნიშნავს (შეღებვას, გაფუჭებას, ლპობას) მედიცინაში კი სენის გადაღებას, პოდაგრა ნიშნავს (დაჭერას, ადრე ერქვა ხაფანგს) მედიცინაში კი დაავადებას- ნიკრისის ქარი. უცვლელია: აპათია, არითმია, აბსცესი, და სხვა .

მედიცინაში ბევრ ტერმინს საფუძვლად დაედო კონკრეტული პირის, გეოგრაფიული ადგილის , ისტორიული გმირის, ნაწარმოების პერსონაჟის, მეცნიერის ან ექიმის გვარი. მაგ: აქილეესი (ბერძნულ მითოლოგიაში არის გმირი, რომელსაც სუსტი ადგილი ჰქონდა ქუსლი) ანატომიაში გვხვდება აქილეესის ქუსლი, აქილეესის რეფლექსი. ჩარლზ დიკენსის ნაწარმოებში " პიკვიკის კლუბის ჩანაწერები" ერთ-ერთ გმირს ჯოს აქვს მემკვიდრეობითი დაავადება (დაბალია, მსუქანი, სულ ეძინებ, შეშუპებული) აქედან წარმოდგება პიკვიკის სინდრომი. არსებობს რობინ ჰუდის სინდრომი, მიუნჰაუზენის სინდრომი. გვხვდება აგრეთვე გვარის მიხედვით- ვაკეზის დაავადება, ვერლჰოფის დაავადება, ადისონ-ბირმენის დაავადება.

ქართული გრამატიკიდან ცნობილია ანტონიმები (ანტონიმი არის სიტყვა, რომელსაც სხვა სიტყვის საპირისპირო მნიშვნელობა აქვს). ანტონიმური წყვილებია: მწვანე ანთება-ქრონიკული ანთება, მაღალი წნევა-დაბალი წნევა, გარეთა სეკრეცია-შიგნითა სეკრეცია.

ტერმინებში დამკვიდრებულია აგრეთვე უარყოფითი (არა) მნიშვნელობაც. მაგ: ადგილობრივი-არაადგილობრივი, ბუნებრივი- არაბუნებრივი, მყარი-არამყარი, ორგანული-არაორგანული, ნორმალური-არანორმალური.

ლათინურ-ბერძნული სამედიცინო ტერმინები

ა- ნიშნავს უნარის დაკარგვას მაგ: ასფიქსია-სუნთქვის შეკვრა, ანემია-სისხლნაკლებობა, ალალია-მეტყველების შეფერხება, აბრაქია-უხელობა, აბლეფია-სიბრმავე.

დე-გამოხატავს მოქმედების მოშლას, შეფერხებას მაგ: დეგენერაცია-გადაგვარება, დეგრადაცია-დაქვეითება- დაცემა, დეფორმაცია- ფორმის შეცვლა.

რე-ნიშნავს მოქმედების ხელახლა დაწყებას მაგ: რეგენერაცია-ალორძინება - აღდგენა, რეანიმაცია-გაცოცხლება, რევაქცინაცია-განმეორებითი აცრა, რემისია-ავადმყოფური პროცესების დროებითი შეწყობა.

დეზ (დის)- ნიშნავს ფუნქციის დარღვევას, მოშლას მაგ: დეზინფექცია-ინფექციის გამომწვევი ორგანიზმების მოსპობა, დეზინტოქსიკაცია-შხამიან ნივთიერებათა გაუვნებლება, დისპეფსია - საჭმლის მონელების მოშლა, დისპნოე-ქოშინი.

ჰიპერ-ნიშნავს გაძლიერებულ ფუნქციას, **ჰიპო-**კი შესუსტებას. მაგ: ჰიპერგლიკემია,ჰიპერთერმია,ჰიპერვიტამინოზი. ჰიპოგლიკემია, ჰიპოთერმია, ჰიპოვიტამინოზი.

ჰომო- გამოხატავს ერთგვარს, მსგავს. **ჰეტერო-**გამოხატავს სხვაგვარს, განსხვავებულს მაგ:ჰომოგენური, ჰომოპლასტიკა, ჰეტეროგენური, ჰეტეროპლასტიკა.

ფსევდო- გამოიყენება ცრუ მნიშვნელობით (როცა რაიმე ჰგავს ამა თუ იმ მოვლენას, მაგრამ სინამდვილეში ის არაა) მაგ: ფსევდოკრუპი-კრუპი, ფსევდოლეიკემია-ლეიკემია, ფსევდოჰალუცინაცია-ჰალუცინაცია, ფსევდოჰემოფილია-ჰემოფილია.

მედიცინაში არსებობს ერთ სიტყვიანი ტერმინები რომელიც შეიძლება დავასახელოთ შემოკლებულად (აბრევიატურები). მაგ: მედდა- მედიცინის და, ექთანი- ექიმის თანაშემწე, რნმ- რიბონუკლეინის მჟავა, დნმ-დეზოქსირიბონუკლეინის მჟავა, კმ-კალციუმის მარილები, ონ-ორგანული ნაერთი, ედს-ერითროციტების დალექვის სიჩქარე, ცნს-ცენტრალური ნერვული სისტემა, ეკგ-გულის ელექტროკარდიოგრაფია, ეგგ-ელექტროგასტროგრაფია.

სამედიცინო ტერმინებში გამოიყენება მრავლობით რიცხვი. მაგ: ტკივილები, ჭინთვები, სტომატიტები, კუნთების შეკუმშვები, შრატები, მიკრობები, ვირუსები, ინფექციები, სიმპტომები. შეგვიძლია ვთქვათ მრავლობით რიცხვში სამკურნალო საშუალებებიც. მაგ: დიურეზული (შარდმდენი) საშუალებები, ტკივილგამაყუჩებელი, წნევის დამწვევი, სისხლდენის შემაჩერებელი, ვიტამინები და სხვა (ეს არის ჯგუფი სადაც გაერთიანებულია მედიკამენტები, რომლებსაც აქვთ დაავადებების მიმართ ერთი და იგივე მოქმედება).

ავადმყოფობათა და მათი კლინიკური გამოვლენის ფორმათა დასახელება

სუნთქვის ორგანოთა დაავადებებია: ბრონქიტი, ბრონქული ასთმა, პნევმონია, პლევრიტი, ფილტვის კიბო, ფილტვის ტუბერკულოზი. ძირითადი სიმპტომებია: ქოშინი, ხველა, ტკივილი გულმკერდის არეში, ტემპერატურა, ჰერპესი, სახე ჰიპერემიული ან ციანოზური.

სისხლის მიმოქცევის ორგანოთა დაავადებებია: რევმატიზმი, ენდოკარდიტი, პერიკარდიტი, მიოკარდიტი, ჰიპერტონული დაავადება, ათეროსკლეროზი, სტენოკარდია, მიოკარდიუმის ინფარქტი, კოლაფსი, შოკი, გულისწასვლა. ძირითადი სიმპტომებია: ქოშინი, შეშუპება, გულის ფრიალი, გულის ტკივილი, ტაქიკარდია, ბრადიკარდია, ჰიპერტონია, ჰიპოტონია.

ბრონქიტი- (ბერძნული სიტყვაა - ბრონქო, იტი-ანთება) ბრონქების ლორწოვანი გარსის ანთებაა.

პლევრიტი-(ბერძნული სიტყვაა - პლევრა-გვერდი, იტის - ანთება) პლევრის ფურცლების ანთებაა.

რევმატიზმი (ბერძნული სიტყვაა ნიშნავს გამოდენა, რევმატული ტანჯვა) ინფექციურ-ალერგიული დაავადებაა.

ენდოკარდიტი (ბერძნული სიტყვაა ნიშნავს ენდო - შიგნითა, იტის - ანთება) გულის შიგნითა გარსის ანთებაა.

პერიკარდიტი -გულის გარეთა გარსის ანთება(გულის პერანგის ანთება).

მიოკარდიტი(ბერძნული სიტყვაა და ნიშნავს მიო-კუნთი, იტი-ანთება) გულის კუნთის ანთებაა.

ჰიპერტონული დაავადება -ძირითადი სიმპტომებია : ძლიერი თავის ტკივილი, გულისრევა, ღებინება, ოფლიანობა, მხედველობისა და სმენის დაქვეითება, მეტყველების დარღვევა.

სტენოკარდია ანუ გულის ანგინა არის კორონალური სისხლძარღვების სპაზმი (შევიწროება). სიმპტომებია: გულის არეში ტკივილი, საყლაპავი მილის სპაზმი, ყლაპვის გაძნელება, ბოყინი, უნებლიე დეფეკაცია, შარდის გამოყოფა შენელებულია.

მიოკარდიუმის ინფარქტი- გულის შეტევასაც უწოდებენ (მიო- კუნთი, კარდიო- გული, ინფარქტი- ქსოვილების კვდომა, ჟანგბადის ნაკლებობის გამო) .

კოლაფსი ლათინური სიტყვაა და ნიშნავს - ვინც გონება დაკარგა.

შოკი ფრანგული სიტყვაა და ნიშნავს - დარტყმას, შერყევას.

გულისწასვლა ანუ სინკოპე არაეპილეფსიური ბუნებისაა ცნობიერების დაკარგვით.

ციანოზი ბერძნული სიტყვაა და ნიშნავს ციანოზ- მუქი ლურჯი (მედიცინაში გამოიყენება კანი და ლორწოვანი გარსი ციანოზურია).

ჰიპერემიული - სისხლსავსე. დიდი რაოდენობით სისხლის მქონე. წამოწითლებული (სახე ჰიპერემიულია) -ბერძნული სიტყვაა და ნიშნავს ჰიპერ - ზედმეტი, ჰაიმა - სისხლი.

ჰერპესი - კანისა და ლორწოვან გარსზე ბუმტუკოვანი გამონაყარი.

ტაქიკარდია - გულისცემის შენელება.

ჰიპერტონია - მაღალი წნევა; ჰიპოტონია - არტერიული წნევის დაქვეითება.

დეფეკაცია - (ლათინური სიტყვაა და ნიშნავს დე - უარყოფა , ფაცეს - განავალი). გაწმენდა, ჭუჭყის მოცილება, კუჭის განთავისუფლება.

ინსულტი- თავის ტვინის სისხლმომარაგების მწვავე დარღვევა (სისხლჩაქცევა), რომელიც იწვევს თავის ტვინის ქსოვილების კვდომას.

საჭმლის მომწელებელ ორგანოთა დაავადებებია: გასტრიტი, კუჭისა და თორმეტგოჯა ნაწლავის წყლული, კუჭის კიბო, ენტერიტი, კოლიტი.

სიმპტომებია: ტკივილი, ბოყინი, გულისრევა, ღებინება, გულმმარვა, მადისა და გემოს შეცვლა, ფაღარათი, ყაბზობა, მეტეორიზმი, სისხლდენა.

გასტრიტი კუჭის ლორწოვანი გარსის ანთებაა.

ენტერიტი წვრილი ნაწლავის ანთებაა (ბერძნული სიტყვაა და ნიშნავს ენტერო - ნაწლავი, იტის - ანთება).

კოლიტი მსხვილი ნაწლავის ანთებაა.

ფაღარათი იგივე დიარეა - ხალხში კუჭის აშლილობასაც ეძახიან.

ყაბზობა - შეკრულობა.

მეტეორიზმი - მუცლის შებერვა (ნაწლავებში ჭარბი აირების დაგროვების შედეგია).

ღვიძლისა და სანაღვლე გზების დაავადებებია: ჰეპატიტი, ღვიძლის ციროზი, პანკრეატიტი, ქოლეცისტიტი, ნაღველკენჭოვანი დაავადება. სიმპტომებია: ტკივილი, სიყვითლე, ასციტი.

ჰეპატიტი ღვიძლის ანთება (ბერძნული სიტყვაა და ნიშნავს ჰეპატოს - ღვიძლი) .

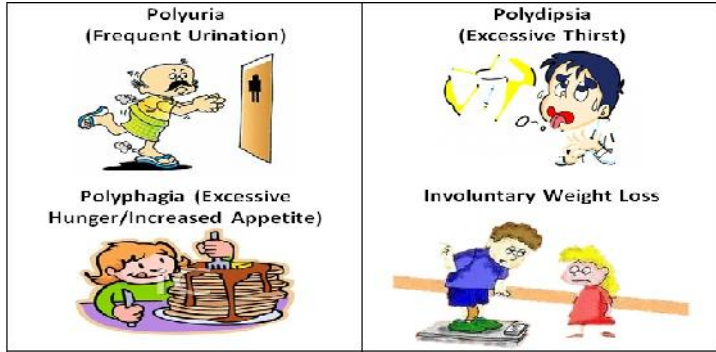
პანკრეატიტი კუჭუკანა (პანკრეასის) ჯირკვლის ანთება.

ქოლეცისტიტი ნაღვლის ბუშტის ანთება.

ასციტი სითხის დაგროვება მუცლის ღრუში (ბერძნული სიტყვაა და ნიშნავს ასციტ - ტომარა, წყლის გუდა, მუცლის წყალმანკი).

შაქრიანი დიაბეტი - გვხვდება ყველა ასაკში. შაქრიანი დიაბეტის დროს ორგანიზმი ვერ ითვისებს შაქარს და სისხლში იმატებს შაქრის დონე. სიმპტომებია: პოლიდიფსია, პოლიურია, პოლიფაგია. ვითარდება ისეთი გართულებები, როგორცაა ჰიპერგლიკემიური კომა და ჰიპოგლიკემიური კომა.

ჰიპერგლიკემია- შაქრის სიჭარბე სისხლში.

გლუკოზურია- შარდში შაქრის (გლუკოზის) არსებობა.

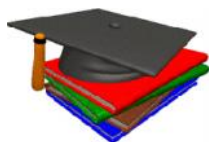
პოლიდიფსია - გაძლიერებული წყურვილი (ბერძნული სიტყვაა და ნიშნავს პოლი - ბევრი, დიფსია - წყურვილი).

პოლიურია - ხშირი შარდვა (ბერძნული სიტყვაა და ნიშნავს პოლი - ბევრი, ურონ - შარდი).

პოლიფაგია - გაძლიერებული მადა (ბერძნული სიტყვაა და ნიშნავს პოლი - ბევრი, ფაგია - ვჭამ).

შარდის გამომყოფი ორგანოების დაავადებებია: ნეფრიტი - თირკმლის ანთება (ბერძნული სიტყვაა და ნიშნავს ნეფროს - თირკმელი, იტინ - ანთება), პიელონეფრიტი - თირკმლის ფიალების და თირკმლის ანთება, თირკმლის კენჭოვანი დაავადება, ცისტიტი - შარდის ბუშტის ანთება.

ძირითადი სიმპტომებია: ანურია - შარდის გამოყოფის სრული შეწყვეტა (ბერძნული სიტყვაა და ნიშნავს ან- უარყოფა, ურონ - შარდი), ოლიგურია - შარდის შემცირება (ბერძნული სიტყვაა და ნიშნავს ოლიგოს - მცირე, ურონ - შარდი), პოლიურია - შარდის ჭარბად გამოყოფა (ბერძნული სიტყვაა და ნიშნავს პოლი - ბევრი, ურონ - შარდი), ჰემატურია - სისხლის გამოყოფა შარდთან ერთად, სისხლის არსებობა შარდში (ბერძნული სიტყვაა და ნიშნავს ჰემატონ - სისხლი ურონ - შარდი), ალბუმინურია - ცილის გამოყოფა შარდთან ერთად, შეშუპება, ჰიპერტონია, ტკივილი, ქოშინი.

სისხლმზადი ორგანოების დაავადებებია: ანემია (ერითროციტების, ჰემოგლობინის ნაკლებობა), ლეიკოზი იგივე ლეიკემია (სისხლის კიბო - სისხლის სისტემის ავთვისებიანი სიმსივნე), ჰემორაგიული დიათეზი - ორგანიზმის მიდრეკილება სისხლდენისადმი (ჰემორაგიული ვასკულიტი - კაპილარების, წვრილი არტერიების და ვენების ანთება, თრომბოციტოპენიური პურპურა , ჰემოფილია).

ძირითადი სიმპტომებია: გულის ფრიალი, თავბრუსხვევა, შეშუპება, სისხლდენა, ყურებში შუილი, სისხლჩაქცევები.

ვიტამინების სახელწოდება აღნიშნება ლათინური ალფაბეტით: A, B, C, D, E ,K, P და სხვა. ჰიპოვიტამინოზი - ეს სიტყვა გამოიყენება მაშინ, როდესაც რომელიმე ვიტამინის ნაკლებობა უმნიშვნელოა. ავიტამინოზი ეს არის ავადმყოფობა, რომელიც გამოწვეულია საკვებში ვიტამინების ნაკლებობით და ვითარდება ისეთი დაავადებები როგორცაა: ქათმის სიბრმავე- ჰემერალოპია (ჰემერე - დღე, ალოს - ბრმა, ოპს - მხედველობა), სკორბუტი - სურავანდი (ჰოლანდიური სიტყვაა და ნიშნავს სკორბუტ - დახეთქილი ტუჩები), ბერი-ბერის დაავადება - სიარულის მოშლა (ბერი - სისუსტე, ბერი-ბერი - უკიდურესი სისუსტე), რაქიტი, პელაგრა და სხვა.

გამოკვლევის მეთოდები: პალპაცია - ავადმყოფის ხელით გასინჯვა, ინსპექცია - თვალით დათვალიერება, აუსკულტაცია - მოსმენა (სტეთოსკოპით, ფონენდოსკოპით ან შეუიარაღებელი ყურით). პერკუსია - ავადმყოფის გასინჯვა სხეულზე თითების ან სპეციალური ჩაქურჩის კაკუნით.

რენტგენოსკოპია- რენტგენის სხივებით გამოსახულების გასინჯვა. რენტგენოგრაფია - რენტგენის სხივებით შეისწავლის ადამიანის ორგანოებს. გასტროსკოპია - კუჭის დათვალიერება გასტროსკოპით. ღვიძლის ბიოფსია - ღვიძლის მიკროსკოპულად შესწავლა. ღვიძლის სკანირება - ღვიძლის ზომის დადგენა, ცისტოსკოპია - საშარდე ბუმბუტის გამოკვლევა (ბერძნული სიტყვაა და ნიშნავს ცისტოს - საშარდე, სკოპია - ვუყურებ).

გავიგოთ, გავიაზროთ, შევაფასოთ:

- როდიდან იღებს სათავეს სამედიცინო ტერმინოლოგია?
- საქართველოში ქართული მედიცინის ისტორიის სახელი ვისთან არის დაკავშირებული?
- პირველად რომელ ლიტერატურულ ნაწარმოებში გვხვდება სიტყვა „წამალი“?
- ჩამოთვალეთ ის მოღვაწეები, რომლებმაც განსაკუთრებული წვლილი შეიტანეს სამედიცინო ტერმინოლოგიის განვითარებაში.
- რომელი სამედიცინო ძეგლებია ცნობილი?
- ჩამოთვალეთ სამედიცინო ტერმინოლოგიაში გამოყოფილი ჯგუფები წარმომავლობის მიხედვით.
- რამდენი თემატური ჯგუფი არსებობს სამედიცინო ტერმინებში? ჩამოთვალეთ.
- განვიხილოთ ტერმინოლოგიის ორთოგრაფიის პრობლემები.
- ჩამოთვალეთ აბრევიატურები.
- შეიძლება თუ არა სამედიცინო ტერმინებში გამოვიყენოთ მრავლობითი რიცხვი?
- რას ნიშნავს ა, დე, რე, დეზ, ჰიპერ, ჰომო, ფსევდო?
- ავადმყოფობათა და მათი კლინიკური გამოვლენის ფორმათა დასახელება.

ლათინური სამედიცინო ტერმინოლოგიის საფუძვლები

თემა N 1 ლათინური ენის მოკლე ისტორია. მისი როლი სამედიცინო განათლების სტრუქტურაში.

ლათინური ანბანი. ბგერათა კლასიფიკაცია. მონოფთონგები, დიფთონგები, ზოგიერთ ხმოვანთა და ასოშეთანხმებათა გამოთქმის თავისებურებანი.

მეცნიერების ნებისმიერი დარგის შესწავლა შეუძლებელია პროფესიული ენის ელემენტარული ცოდნის გარეშე, სადაც მრავალრიცხოვანი საგნების, მოვლენების, პროცესების და ა.შ. გარდა არსებობს სიტყვები და სიტყვათშეთანხმებანი, რომლებსაც ტერმინები ვუწოდებთ. ასეთი ტერმინების შინაარსის გააზრებული გაგებისა და დამახსოვრების გარეშე შეუძლებელია სპეციალურ სამედიცინო დისციპლინებში გარკვევა.

თანამედროვე განათლების სისტემაში ლათინური ენის კურსი მოწოდებულია მოამზადოს ტერმინოლოგიურად განსწავლული სპეციალისტი, ხელი შეუწყოს მათი პროფესიული ენის ფორმირებას.

ლათინური ენა და სამედიცინო ტერმინოლოგიის საფუძვლები თქვენთვის ახალი საგანია, ამიტომ უპირველეს ყოვლისა უნდა გავერკვეთ, რა არის ამ საგნის შესწავლის მიზანი, როგორია ზოგადად ჩვენთვის საჭირო მასალის მოცულობა და შინაარსი და რატომ იხმარება იგი ათასწლეულებია მედიცინასა და ფარმაციაში. ვიდრე შესწავლის მნიშვნელობაზე ვისაუბრებდეთ, ურიგო არ იქნება მოკლედ შევხვით ლათინური ენის წარმომავლობას და მისი განვითარების მოკლე ისტორიას.

ლათინური ენა ინდოევროპული ოჯახის იტალიკურ შტოს მიეკუთვნება და წარმოიქმნა შორეულ წარსულში. თავდაპირველად ამ ენაზე ლაპარაკობდნენ აპენის ნახევარკუნძულის შუა ნაწილში მცხოვრები ლათინები. ტერიტორიას ერქვა „ლაციუმი“, ცენტრს წარმოადგენდა ქალაქი რომი, რომლის გარშემოც გაერთიანდა ამ ტერიტორიაზე მცხოვრები დანარჩენი ტომები. შემდგომში, რომი შეეცადა გაეფართოებინა თავისი ზეგავლენა აპენინის ნახევარკუნძულის მთელ ტერიტორიაზე. ასე შეიქმნა რომის სახელმწიფო და ლათინური ენა იქცა სახელმწიფო ენად.

ე.წ. პუნიკური 200 წლიანი ომების შემდგომ კართაგენსა და რომაელებს შორის, რომლის მიზეზი გახლდათ წინააღმდეგობათა გამწვავება ხმელთაშუა ზღვაზე სავაჭრო ჰეგემონიისათვის, დაიწყო გამარჯვებულ რომაელთა ტრიუმფალური სვლა ხმელთაშუა ზღვის აუზის ქვეყნებზე, რომელიც მოიცავდა ტერიტორიას თანამედროვე რუმინეთიდან დასავლეთით პორტუგალიამდე. როგორც წესი დამპყრობლებს ამ ქვეყნებში შეჰქონდათ თავისი ენა. ამგვარად ლათინური ენა გახდა სახელმწიფო ენა უზარმაზარი რომის იმპერიისთვის. ერთადერთი სახელმწიფო, სადაც საბოლოოდ ვერ მოიკიდა ფეხი ლათინურმა

ენამ, გახლდათ უძველესი კულტურისა და ცივილიზაციის მქონე საბერძნეთი. პირიქით გარკვეულწილად თვითონ განიცადა ბერძნული ენის ზეგავლენა. ლათინური ლექსიკა შეივსო ბერძნული სიტყვებით. მოგვიანებით მოხდა ამ სიტყვების ლათინიზირება, ანუ იწერებოდა ლათინური ანბანით და იძენდა ლათინური ენის გრამატიკულ ფორმებს და ასეთი სახით ინერგებოდა საერთაშორისო ნომენკლატურაში. რომის იმპერიის დაცემის შემდეგაც დიდხანს ინარჩუნებდა წამყვან პოზიციებს. - განათლება, იურისპუდენცია, დიპლომატია მთელ რიგ ქვეყნებში ძირითადად ლათინურ ენაზე მიმდინარეობდა.

ძველ-ბერძნული და ლათინური ენები ამჟამად „მკვდარ“ ენებად ითვლება. ძველ-ბერძნულის მემკვიდრეა ახალი ბერძნული ენა, ხოლო ლათინური გარკვეული პოლიტიკური და ეკონომიური მოვლენების გამო დაიშალა და მის ბაზაზე შეიქმნა ახალი ევროპული ევროპული ენები: ფრანგული, იტალიური, პორტუგალიური, რუმინული და ა.შ; ლათინური ანბანი საფუძვლად დაედო ყველა ევროპულ ენას და მისი ანბანით სარგებლობს მეცნიერების ყველა დარგი.

სამედიცინო ტრმინოლოგიაში სიტყვების უდიდესი ნაწილი წარმოადგენს ანტიკური სამყაროს კლასიკური ენებიდან - ძველ-ბერძნულიდან და ლათინური ენებიდან შემოსულ სიტყვებს და დღემდე აგრძელებს თავის მისიას მედიცინის მუშაკთა პროფესიულ ცხოვრებაში.

ლათინური ანბანი

ლათინური ანბანი, ეს არის დასავლეთ ბერძნული და ეტრუსკული დამწერლობების საფუძველზე შექმნილი ანბანური დამწერლობა. მისი უძველესი ნიმუშები თარიღდება VII საუკუნით ჩვენს წელთაღრიცხვამდე. ეს არის წარწერა ოქროს ბალთაზე, შესრულებული ვინმე მანიუს მიერ და ეპიგრაფიული წარწერები თიხის ჭურჭლებზე.

ლათინურ ანბანში 24 ასოა, განლაგებული შემდეგი თანმიმდევრობით.

ბეჭდური	ხელნაწერი	სახელწოდება	გამოთქმა
Aa	Aa	ა	ა
Bb	Bb	ბე	ბ
Cc	Cc	ცე	კ,ც
Dd	Dd	დე	დ

ბეჭდური	ხელნაწერი	სახელწოდება	გამოთქმა
Nn	Nn	ენ	ნ
Oo	Oo	ო	ო
Pp	Pp	პე	პ
Qq	Qq	ქუ	ქ,კ

Ee	Ee	ე	ე
Ff	Ff	ეფ	ფ
Gg	Gg	გე	გ
Hh	Hh	ჰა	ჰ
Ii	Ii	ი(იოტა)	ი(ი)
Kk	Kk	კა	კ
Ll	Ll	ელ	ლ
Mm	Mm	ემ	მ

Rr	Rr	ერ	რ
Ss	Ss	ეს	ს,ზ
Tt	Tt	ტე	ტ
Uu	Uu	უ	უ
Vv	Vv	ვე	ვ
Xx	Xx	იქს	ქს
Yy	Yy	იფსილონ	ი
Zz	Zz	ზეტ	ზ,ც

ლათინურ ენაში დიდი ასოთი იწერება საკუთარი სახელები, გეოგრაფიული დასახელებები, ასტრონომიული სახელწოდებები, ხოლო სამედიცინო ტერმინოლოგიაში - რეცეპტში სამკურნალო მცენარეების და ქიმიური ელემენტების სახელები.

N.B – Nota Bene! - დაიმახსოვრე კარგად! ასოები - Y და Z იხმარება ბერძნული ენიდან შემოტანილ სიტყვებში.

ბგერათა კლასიფიკაცია

ბგერები იყოფა ხმოვნებად - vocates და თანხმოვნებად - consonantes.

ხმოვანი 6; თანხმოვანი 18;

ხმოვნები თავისთავად იყოფა - მონოფთონგებად (ერთხმოვნებად) და დიფთონგებად (ორხმოვნებად).

მონოფთონგები - a, e, I, o, u, y - ძირითად გამოითქმის შესაბამისი ქართული ხმოვნების მსგავსად.

A - გამოითქმის, როგორც -ა

მაგ. Ana (aa)- თანაბრად

e - ე

ego - მე

Alba - თეთრი	femina - ქალი
Glandula - ჯირკვალი	medulla - ტვინი
Caput - თავი	metza - საშვილოსნო
Manus - ხელის მტევანი	bene - კარგად
Natura - ბუნება	dens - კბილი
Mamma - სარძევე ჯირკვალი	medicus - ექიმი
Gravida - ორსული	vertebra - მალა
Atrium - წინაგული	tengo - მყესი
Argentum - ვერცხლი	ferrum - რკინა

I - o

Via - გზა	vitium - მანკი
Video - ვხედავ	ligamentum - იოგი
Pelvis - მენჯი	nigrez - შავი
Lien - ელენთა	clavicula - ლავიწი
Fibra - ბოჭკო	cito - სწრაფად

N.B. - ხმოვანი j- იოტა მოგვიანებით შემოვიდა ლათინურ ანბანში, როგორც ხმოვან i-ს შემცველი. სიტყვის თავში ხმოვნის წინ, ან სიტყვის შუაში ორ ხმოვანს შორის იგი იკითხება, როგორც მოკლე u; ასეთსავე პოზიციაში იგი ხშირად უერთდება მომდევნო ხმოვანს და უცვლელის ჟღერადობას.

Ju – Ю – juncture - კავშირი

Ja – Я – majilis - სამაისო

Jo – ě – majoz - მაიორი (უფრო დიდი).

გამონაკლისს წარმოადგენს ბერძნული წარმოშობის, სიდაც ხმოვნის წინ იწერება I;

მაგ. Iodum იოდი. Pediatra - ბავშვთა ექიმი.

O - o

U- უ

Folium - ფოთოლი	musculus - კუნთი
Orbita - თვალის ბუდე	purus - სუფთა
Dorsum - ზურგი	ulcus - წყლული
Morbus - ავადმყოფი	ruber - წითელი
Ovarium - საკვერცხე	vulnus - ჭრილობა
Cor - გული	caprum - სპილენძი
Oculus- თვალი	arcus - თალი
Corpus - სხეული	tumor - სიმსივნე
Costra - ნეკნი	duodenum -თორმეტგოჯა ნაწლავი

Y- ი

Systema- სისტემა	hipertonia- მაღალი წნევა
Amylum - სახამებელი	butirum - კარაქი
Myocardium - გულის კუნთი	cytus - უჯრედი
Pyramus - პირამიდა	

დიფთონგები

დიფთონგები ეს არის ორი ხმოვნის შეერთება, რომელიც გამოითქმის როგორც ერთი ბგერა ან ერთი მარცვალი. სულ 4 დიფთონგია, მოცემული დაწყვილებული სახით.

1. Ae, oe - გამოითქმის, როგორც- ე

მაგ. Dieta- კვების რეჟიმი
საჭიროა

N.B.- თუ აღნიშნულ დიფთონგებში

Gangraena- კვდომა

ორივე ხმოვნის ცალ-ცალკე წაკითხვა,

Oedema - შეშუპება

ცალ-ცალკე წაკითხვა ð - თავზე

Aegez - ავადმყოფი

დაესმის ორი წერტილი -უმლაუტი

anaemia- ანემია

მაგ: pnoë-სუნთქვა. Aër-ჰაერი

oenomania- თეთრი ცხელება

aloë-ალოე, diploë-ღრუბლოვანი

foeniculum -კამა

ნივთიერება.

2. Au, eu - აღნიშნულ დიფთონგებში u- იკითხება მოკლედ, მიახლოებული ქართულ ვ-სთან.

Autor- ავტორი

Autolysis - ქსოვილებისა და უჯრედების თვითდაშლა

Europa- ევროპა

Pleura - პლევრა

Auris - ყური

Aurum- ოქრო

ბერძნული დიგრაფები

დიგრაფი ორი თანხმოვნის შეერთებაა, რომელიც გამოითქმის როგორც ერთი ტანხმოვანი და გვხვდება მხოლოდ ბერძნული წარმოშობის სიტყვებში. მისი შემოღება განაპირობა ბერძნულ სიტყვებში არსებულმა ისეთმა თანხმოვნებმა, რომლის შესატყვისიც ლათინურ ანბანში არ იყო.

სულ 4 დიგრაფია და ყველა მათგანში დამხმარე თანხმოვნად გამოყენებულია „h”

Ch - ქართ. ხ

მაგ. Chazta- ქაღალდი

Concha- ნიჟარა

Chirurgia - ხელით მუშაობა

Chole - ნაღველი

Chronicus - ქრონიკული

Chamomilla - გვირილა

Th - ქართ. თ

thorax - გულმკერდის ღრუ

therapia - მკურნალობა

thermometrum- სიცხის საზომი

thrombos - ბურთულა

thyroideus - ფარისებური

erythrocytes-სისხლის წითელი უჯრედი

Ph – ფ

Rh - რ

Limpha - ლიმფა
Pharmacon- წამალი
Tiphus - ტიფი
Encephalon - თავის ტვინი
Sphenoidalis -სოლისებური
Phosphorus - ფოსფორი

rhaphe - ნაკერი
rhachitis- რაქიტი
rheumatismus - რევმატიზმი
rhinos - ცხვირი
rhombus - რომბი
glycirhiza - ძირტკბილა

ზოგიერთ თანხმოვანთა და ასოშეთანხმებათა გამოთქმის თავისებურებანი

ლათინურ ენაში თანხმოვანთა უმრავლესობა გამოითქმის შესაბამისი ქართული თანხმოვნების მსგავსად. ზოგიერთ თანხმოვანს თავისებური გამოთქმა აქვს და დამოუკიდებელია მის ადგილზე სიტყვაში.

„C-“ ს ორმაგი გამოთქმა აქვს. ხმოვნების - e, i, y, ae, oe გამოითქმის როგორც „ც“. ყველა დანარჩენ შემთხვევაში როგორც „კ“.

მაგ: Cera- ცვილი
Cerebrum - თავის ტვინი
Acidum - მჟავა
Acetum - ძმარი
Cistis - ბუშტი
Caecum - ბრმა ნაწლავი
Coelia- მუცლის ღრუ
Medicina - მედიცინა

fructus - ხილი
fractura - მოტეხილობა
Cartilago - ხრტილი
rectum - სწორი ნაწლავი
cancer - კიბო
occiput - კეფა
arcus - თალი
coctus - მოხარშული

“K”- გამოითქმის როგორც „კ“. გვხვდება იშვიათად რომელიმე სხვა ენიდან, ძირითადად ბერძნული ენიდან შემოტანილ სიტყვებში:

მაგ: Kalium- კალიუმი (არაბული)
Kefir - კეფირი (თურქული) მჟავე
Keratoma - რქოვანი კორმი
Kinesis - მოძრაობა
Kyphosis - ხერხემლის გამრუდება გულ-მკერდის არეში.
Ankylosis - სახსრის უმოძრაობა
Kelotomia - თიაქრის გაკვეთა

“S” -ორმაგი გამოთქმა აქვს. ორ ხმოვანს შორის, ან ხმოვანსა და თანხმოვნებს m-ს ან n-ს შორის., იკითხება როგორც „ზ“ ყველა სხვა შემთხვევაში როგორც „ს“. ორმაგი SS-ს შორის როგორც „ს“.

ხმოვანი - S - ხმოვანი

ხმოვანი - S - m ან n

M,n -S - ხმოვანი

„ზ“

მაგ: dosis - დოზა

Basis - ფუძე, ძირი

Organismus- ორგანიზმი

Incisura - ნაკადევი

Vesica - ბუშტი

Nasus - ცხვირი

Neoplasma- ახლადმოცენებული

scapula- ბეჭი

sutura - ნაკერი

struma - ჩიყვი

sternum - მკერდის ძვალი

sepsis - დაჩირქება, ხრწნა

signa! - აღნიშნე

sol - მზე

“Z”- ბერძნულიდან შემოსული რთული თანხმოვანია, იკითხება ბერძნული წარმოშობის სიტყვებში, როგორც „ზ“, მაშინ:

ა) როდესაც სიტყვის დასაწყისში გვეხვება „ზ“

Zigoma- ყვრიძალი, zoologia- ცხოველთა შემსწავლელი მეცნიერება

ბ) თუ სიტყვა მთავრდება zoa-თი ცხოველი

Hydrozoa - წყლის ცხოველი, protozoa - უმარტივესი ცხოველი

გ) პრეპარატების დასახელებებში, თუ ისინი შეიცავენ სუფიქსებს zol, zin, zid.

Norsulfazolum- ნორსულფაზოლი, Aminazinum- ამინაზინი

დ) ისეთ ბერძნული წარმოშობის სიტყვებში, როგორცაა eczema- სირველა, oruza- ბრინჯი, benzoë- საკმეველი.

ე) სხვა ენიდან შემოსულ სიტყვებში - იკითხება როგორც „ც“.

Zincum- (ცინკუმი) თუთია; influenza - გრიპი (იტალ)

„h“- იკითხება როგორც ქართული „ჰ“

მაგ: homo- ადამიანი

Herba -ბალახი

Humerus-მხარი

Hepar-ღვიძლი

Hernia-თიაქარი

“L”-ლხ

lac - რძე

mel- თაფლი

labium- ზაგე

pulvis - ფხვნილი

Haema- სისხლი
Heroicus- ძლიერმოქმედი
Hydrogenium- წყალბადი
Hirudo- წურბელა

luna- მთვარე
mandibula- ქვედა ყბა
pilula - აბი
cellula- უჯრედი

“X” რთული თანხმოვანია,
იკითხება როგორც „ქს“, „ქს“

q(u) ყოველთვის ხმოვან “u”-სთან
შეთანხმებაშია; მოსდევს ხმოვანი, იკითხება,
როგორც „ქვ“ „კვ“ და მომდევნო ხმოვანთან,
ქმნის მარცვალს.

Radix- ფესვი
Cortex- ქერქი
Vox- ხმა
Xeroderma- კანის სიმშარალე
Luxatio- ღრძობა.
Apex- წვერო.

aqua-წყალი
liquoz- სითხე
Quartus - ოთხი
Qualitas- თვისება

„ti” - ასოთშეთანხმებათა ხმოვნის წინ
იკითხება როგორც „ცი“
თანხმოვნები

N.B. თუ „ti”-ს წინ დგას

Operatio- ოპერაცია
Substantia- ნივთიერება
Solution- ხსნარი
Auscultation- ავ-ის მოსმენა

“S” “X”- იკითხება, როგორც „ტი“
მაგ: bestia- მხეცი
combustion- დამწვრობა
mixtio- ვურევ

“ngu”- ასოთშეთანხმება იკითხება როგორც „ნგვ“
Lingua- ენა
Sanguis- სისხლი
Unguentum- მალამო

ბერძნული „Y” სამედიცინო ტერმინოლოგიაში

იფსილონი „y“ - იხმარება მხოლოდ ბერძნული წარმოშობის სიტყვებში, რომ გაგვიადვილდეს ამ სიტყვების მართლწერა, დავიმახსოვროთ ხშირად ხმარებული ბერძნული პრეფიქსები. ფუძეები და სუფიქსები.

Hypez- ზევით, აწევა, მომატება

მაგ: hypertonia- მაღალი წნევა

Hyperaemia- ჭარბსისხლიანობა

Hyperthermia- გადახურება

Hypertrichosis- ჭარბთმიანობა

Hyperaciditas- კუჭის წვენის

მჟავიანობის მომატება

hypo- დაწევა, დაქვეითება

მაგ: hypotonia- დაბალი წნევა

hypomnesia- მახსოვრობის დაქვეითება

hypofunctio- ფუნქციის დაქვეითება

hypoglossus- ენის ქვეშა

hypochondria- ავადმყოფური შიში საკუთარ

ჯანმრთელობაში დაქვეითების გამო

Hydr- წყალი (hydor)

Hydrogenium- წყალბადი

Hydrops- წყალმანკი

Hydrargyrum- ვერცხლისწყალი

Hydrolysis- წყლის დაშლა

oxy -ჟანგი

oxygenium- ჟანგბადი

oxycephalia- კონუსური თავი

oxydatus- დაჟანგული

oxytetracyclinum- ოქსიტეტრაციკლინი

Myo- კუნთი

Myocardium- გულის კუნთი

Myologia- მოძღვრება კუნთების შესახებ

Myotonia- კუნთების ტონური კრუნჩხვა

Myoma- კუნთების კეთილთვისებიანი სიმსივნე

syn- (sym)- ერთად

sunergia- ერთდროული მოქმედება

synthesis- შეერთება

symbiosis- ორი ორგანიზმის თანაცხოვრება

synchronus- სინქრონული მოქმედება

Glyc- შაქარი

Glycaemia- სისხლში შაქრის მომატება

Glycosuria- შარდში შაქრის არსებობა

myc(myces) - სოკო

mycosis- სოკოვანი დაავადება

mycetismus- სოკოთი მოწამვლა

Dys- მოშლა, გაძნელება

Dyspnoë- სუნთქვის გაძნელება

Dysuria- შარდის გამოყოფის გაძნელება

Dyspepsia- საჭმლის მოუნელებლობა

Dysphagia- ყლაპვის გაძნელება

Dystrophia- ქსოვ. და ორგ. კვების დარღვევა

Dysbasia- სიარულის შეფერხება

Dysentaria- სისხლიანი ფაღარათი

Dysarthrosis- ცრუ სახსარი

poly- მრავალი

polyarthritis- სახსრების ანთება

polyvitaminum- ვიტამინების ნაკრები

polygala- მრავალძარღვა

polynuclearis- მრავალბირთვიანი

pyr- სიცხე

antipyretica- სიცხის საწინააღმდეგო

pyramidonum- პირამიდონი

Dysplasia- არასწორი განვითარება
ტემპერატურის

pyrotherapia- მკურნალობა

ხელოვნური აწევით.

სიტყვის შემადგენლობა

სამედიცინო ტერმინის არსის ზუსტი გაგებისა და გააზრებული დამახსოვრებისათვის აუცილებელ პირობას წარმოადგენს მის შემადგენელ ნაწილებად დაშლა და ანალიზი.

სიტყვის შემადგენელი ნაწილებია - ძირი (ფუძე), დაბოლოება, პრეფიქსი და სუფიქსი.

ფუძე-სიტყვის უცვლელი ნაწილია, ძირითადი მნიშვნელობის მატარებელი, საერთო ყველა ამ ძირის მქონე სიტყვისათვის.

მაგ: medicus, medicina, medicinilis.

დაბოლოება- სიტყვის ცვალებადი ნაწილი, დგას სიტყვის ბოლოს და ამყარებს გრამატიკულ კავშირს წინადადების სხვა წევრებს შორის.

პრეფიქსები და სუფიქსები სიტყვას ახალ მნიშვნელობას აძლევენ ან მის მნიშვნელობაში შეაქვთ ნაირსახეობა, ამ ნაწილებს სიტყვისმწარმოებელ ნაწილებს უწოდებენ.

სიტყვისმწარმოებელ ელემენტებს- პრეფიქსებს, სუფიქსებსა და ფუძეებს, რომლებსაც ტერმინოლოგიაში სტაბილური მნიშვნელობა აქვთ და სედიან მრავალი ტერმინის შემადგენლობაში ტ ე რ მ ი ნ ო ე ლ ე მ ე ნ ტ ე ბ ს უწოდებენ.

ტერმინი- (terminus) არის სიტყვა, რომელიც ზუსტად გადმოსცემს გარკვეულ ცნებებს და სრულ წარმოდგენას გვიქმნის საგანზე, მოვლენაზე, პროცესზე მეცნიერების სხვადასხვა დარგში.

ტერმინი ზოგადად შეიძლება იყოს მარტივი (ერთფუძიანი). რთული(ორფუძიანი) და წარმოებული (ფუძეზე პრეფიქსის ან სუფიქსის დამატებით)

მარტივი: vertebra

რთული: broncho+scopia, gastro+tomia

წარმოებული: inter+muscul-ar-is, sublingu-al-is

რაც შეეხება სამედიცინო ტერმინოლოგიას, იგი სამი ძირითადი ნომენკლატურისაგან შედგება:

- 1.ანატომიურ-ჰისტოლოგიური
- 2.კლინიკური
- 3.ქიმიკო-ფარმაცევტული

ამ ტერმინების საყრდენია არსებითი სახელი, ან ცალკე მდგომი (dens, tumor) ან მეორე არსებით სახელთან ერთად - vena portae (კარის ვენა), ან ზედსართავ სახელთან - aqua destillata- (გამოხდილი წყალი).

ამგვარად, იმისათვის რომ სწორად შევადგინოთ და ვთარგმნოთ ტერმინი, საჭიროა არსებითი და ზედსართავი სახელის გრამატიკული კატეგორიების ცოდნა.

არსებით სახელს (Nomen substantivum) გააჩნია შემდეგი გრამატიკული კატეგორიები: სქესი, რიცხვი და ბრუნვები. არსებითი სახელუ იცვლება რიცხვისა და ბრუნვების მიხედვით.

არსებითი სახელები დაყოფილია 5 ბრუნვად. დაყოფის საფუძველია ნათესაობითი ბრუნვის მხოლოდითი რიცხვის დაბოლოებები, რომელიც ყველა ბრუნვას განსხვავებული აქვს. არსებითი სახელების განაწილება ხდება სქესის მიხედვით.

სახელობითი (Nominativus) და ნათესაობითი (genetivus) დაბოლოებებია.

<u>I ბრ. (მდედრ)</u>	<u>II ბრ. (მამრ)</u>	<u>III ბრ. (საშუა)</u>	<u>III ბრ.</u>	
Nomin-a-ae	Nom. Us,es-i	Nom.um,on-a	მამრ.მდედრ	საშ
Genet-ae-azum	Genet.i-orum	Gen.i-orum	Nom. სხვად	Nom.სხვად
			Gen.is,მრ ium	Gen.ium

I ბრუნვას მიეკუთვნება სახელობით ბრუნვაში (norminativus) “a”-ზე დაბოლოებული მდედრობითი სქესის (Genus femininum) არსებითი სახელები, რომლებიც ნათესაობით ბრუნვაში „ae”- ზე ბოლოვდება.

მხ.რიცხვი(singutazis)

მრავლ. რიცხვი(pluzalis)

Nominat. gutt-a

Nominat. gutt-ae

Genetiv. gutt-ae

Genetiv. gutt-arum

წვეთი

II ბრუნებას მიეკუთვნება მამრობითი და საშუალო სქესის (genus masculinum) და (genus neutrum) არსებითი სახელები, რომლებიც სახელობით ბრუნვაში - მამრ. სქესში „us“, „er“-ზე ბოლოვდებიან, ხოლო საშუალო სქესში - „um“-ზე.

ნათესაობით ბრუნვაში მათი დაბოლოებაა „s“.

მამრ. სქესი

მხოლოდ. რიცხვი
Norminat. morb-us
Genetiv. morb-i

მრავლ. რიცხვი
Norminat. morb-i ავადმყოფობა
Genetiv. morb-orum

საშუალო სქესი

მხოლოდ. რიცხვი
Norminat. intestin-um
Genetiv. intestin -i

მრავლ. რიცხვი
Norminat. intestin -a
Genetiv. intestin -orum } ნაწლავი

III ბრუნებას მიეკუთვნება სამივე სქესის არსებითი სახელები, რომლებსაც სახელობით ბრუნვაში სხვადასხვა დაბოლოება აქვთ, ხოლო ნათესაობით ბრუნვაში „is“-ზე ბოლოვდებიან. ეს არსებითი სახელები შეიძლება იყოს თანაბარმარცვლოვანი, როდესაც სახელობითში და ნათესაობითში მარცვლების თანაბარი რაოდენობაა და არათანაბარმარცვლოვანი, როდესაც ნათესაობითში მარცვლის მეტი რაოდენობაა, ვიდრე სახელობითში.

არათანაბარმარცვლოვანი

Nom.-corp-us
Genet- corp-or-is
სხეული

Nominat. pulm-o
genet-pulm-on-is
ფილტვი

Nom.thor-ax
genet. Thor-ae-is
გულმკერდის ღრუ

IV ბრუნებას მიეკუთვნება მამრობითი სქესის „us“-ზე და საშუალო სქესის „u“-ზე დაბოლოებული არსებითი სახელები, რომლებიც ნათესაობითში „us“-ზე ბოლოვდება.

მაგ: მამრობ. სქესი
Nomin. Duct-us
Genet. Duct-us

საშუალო სქესი
Nomin. corn-u
Genet. Corn-us } რქა

V ბრუნვა იბრუნვის მდებარეობითი სქესის „es“-ზე დაბოლოებული არსებითი სახელები, რომლებიც ნათესაობითში „ei“-ზე ბოლოვდებიან.

მაგ: Nominat. Faci-es	}	სახე, ზედაპირი
Genetiv. faci-es		

I ბრუნვის არსებითი სახელების ლექსიკური მინიმუმი

Arteria, ae, f-არტერია	nucha, ae, f- შარდსაწვეთი
Aorta, ae, f-აორტა	tela, ae, f- კევა
Amigdala, ae, f-ნუში	tuba, ae, f- ქსოვილი
Fascia, ae, f-კუნთის გარსი	vagina, ae, f- მილი
Fibula, ae, f-მცირე წვივი	valvula, ae, f- საშო
Tibia, ae, f-დიდი წვივი	gutta, ae, f- სარქველი
Columna vertebralis-ხერხემალი	salvia, ae, f- წვეთი
Urina, ae, f-შარდი	valeriana, ae, f- სალბი
Calvaria, ae, f-ქალასარქველი	chamomilla, ae, f- კატაბალახა
Retina, ae, f- ბადურა	pilula, ae, f- გვირილა
Tunica, ae, f- გარსი	fibra, ae, f- აბი
Substantia, ae, f- ნივთიერება	sutura, ae, f- ბოჭკო
Tincture, ae, f- ნაყენი	membrana, ae, f- აპკი
Urethra, ae, f- შარდსაწვეთი	

II ბრუნვის არსებითი სახელების ლექსიკური მინიმუმი

Bronchus, i, m.-ბრონქი	myocardium, i,n-გულის კუნთი
Oesophagus, i, m.-საყლაპავი	endocardium, i,n-გულის შიგნითა გარსი
Ventriculus, i, m.-კუჭი, პარკუჭი	epicardium, i,n-სეროზ.გარსი გარედან ფარავს
მიოკარდ.	
Uterus, i, m.-საშვილოსნო	pericardium, i,n-გულის პერანგი
Intestinum, i, n.- ნაწლავი	nodus, i,n-კვანძი
Rectum, i, n.- სწორი ნაწლავი	collum, i,n-ყელი
Digitus, i, m.- თითი	ileum, i,n- წვრილი ნაწლავი,თემოს
Folliculus, i, m.- ბუმბუკი	perineum, i,n-შორისი
Fundus, i, m.- ფსკერი	septum, i,n-ძგიდე
Truncus, i, m.- ტანი	decoctum, i,n-ნახარში
Cavum, i, n.- ღრუ	venenum, i,n-შხამი
Peritoneum, i, n- მუცლის აპკი	remedium, i,n- წამალი

III ბრუნვის არსებითი სახელების ლექსიკური მინიმუმი

Articulatio, onis, f- სახსარი	abdomen, inis, n- მუცელი
Canalis, is, m-არხი	femur, oris, n- ბარძაყი
Cartilage, inis, f-ხრტილი	ren, is, m- თირკმელი
Cavitas, atis, f-ღრუ	occiput, itis, n- კეფა
Cervix, icis, f- ყელი (საშვილოსნო)	pectus, oris, n- მკერდი
Hypophysis, is, f- ტვინის დანამატი	jecur, oris, n- ღვიძლი
Larynx, yngis, m- ხორხი	fel-lis, n- ნადველი
Pancreas, atis, n- კუჭუკანა ჯირკვალი	derma, atis, n- კანი
Amputation, onis, f- მოკვეთა	extremitas, atis, f- კიდური
Cirrhosis, is, f – ციროზი(შეჭმუხვნა)	termination, onis, f- დაბოლოება
Pubes, is, f- ბოქვენი	veletudo, inis, f- ჯანმრთელობა
Senectus, utis, f- მოხუცებულობა	rediatio, inis, f- გამოსხივება
Gastez, tris, m- კუჭი	section, onis, f- კვეთა

IV ბრუნვის არსებითი სახელების ლექსიკური მინიმუმი

Plexus, us, m- წნული
Processus, us, m- წანაზარდი
Collapsus, us, m- სისხლძარღვთა მწვავე უკმარისობა
Habitus, us, m- იერი
Infaretus, us, m- ინფარქტი
Status, us, m- მდგომარეობა
Abortus, us, m- გამოვარდნა
Genu, us, m- მუხლი
Decubitus, us, m-ნაწოლი
Partus, us, m- დაბადება
Vomitus, us, m- ღებინება

V ბრუნვის არსებითი სახელების ლექსიკური მინიმუმი

Facies, ei, f- სახე

Caries, ei, f- დაზიარება

Rabies, ei, f- ცოფი

Scabies, ei, f- მუწი

Species, ei, f- ნაკრები

Res, rei, f- საქმე

შეთანხმებული და შეუთანხმებელი განსაზღვრება ლათინურ ენაში

განსაზღვრება (მსაზღვრელი) წინადადებების წევრია, რომელიც საგანს ახასიათებს რაიმე ნიშან-თვისების მიხედვით. მისი ორი ტიპი არსებობს: შეთანხმებული და შეუთანხმებელი.

შეთანხმებული განსაზღვრება გამოიხატება ზედსართავი სახელით და უთანხმდება არსებით სახელს: სქესში, რიცხვში და ბრუნვაში.

მაგ: ven- arteria sinistra- მარცხენა არტერია

Ligamentum flavum- ყვითელი იოგი

Musculus rectus -სწორი ნაწლავი

Corpus sanus- ჯანსაღი სხეული

შეუთანხმებელი განსაზღვრება, ეს არის არსებითი სახელი გამოხატული ნათესაობითი ბრუნვის მხოლობიტი რიცხვით და განსაზღვრავს მეორე არსებით სახელს. ამ შემთხვევაში იგი ზედსართავი სახელის როლს ასრულებს.

მაგ: ticstura valerianae - კატაბალახას ნაყენი

Tabuleta bromcamphorae - პრონკამფორის ტაბლეტი

Vena portae - კარის ვენა

შეუთანხმებელი განსაზღვრების დროს იბრუნვის მხოლოდ საზღვრული არსებითი სახელი, მსაზღვრელი კი ყველა ბრუნვაში უცვლელი რჩება.

მაგ: nominatives –ven-a port-ae

Genetivus- ven-a port-ae

Nomen adjectivum (ზედსართავი სახელი)

ზედსართავი სახელები, მსგავსად არსებითი სახელისა იბრუნვის სქესის, რიცხვისა და ბრუნვის მიხედვით და უთანხმდებიან არსებით სახელს სამივე გრამატიკულ კატეგორიაში. იბრუნვიან არსებითი სახელის I- II- III ბრუნვით.

ზედსართავი სახელები იყოფა ორ ჯგუფად. I ჯგუფის ზედსართავები იბრუნვიან I და II ბრუნვით; II ჯგუფის ზედსართავები III ბრუნვით.

I ბრუნვით- მდებარეობითი სქესის „a-ზე“ დაბოლოებული ზედსართავი სახელები

II ბრუნვით - მამრობითი სქესის „us“ ან „er“-ზე დაბოლოებული.

